Tarkastusvaliokunta

Perjantai 18.1.2019 klo 11.00—13.00

Läsnä
puheenjohtaja Eero Heinäluoma sd
varapuheenjohtaja Olavi Ala-Nissilä kesk
jäsen Olli Immonen ps
jäsen Johanna Karimäki vihr
jäsen Esko Kiviranta kesk (1, 2, 3, 4 osittain)
jäsen Maria Lohela sin
jäsen Eero Reijonen kesk (1, 2, 3, 4 osittain)
jäsen Päivi Räsänen kd
jäsen Kaj Turunen kok
varajäsen Pia Viitanen sd (1, 2, 3, 4 osittain)

Sihteerit
valiokuntaneuvos Nora Grönholm
valiokuntaneuvos Heidi Silvennoinen
tutkija Tiina Vihtonen

1. Nimenhuuto

Toimitettiin nimenhuuto. Läsnä oli 10 jäsentä.

2. Päätösvaltaisuus

Kokous todettiin päätösvaltaiseksi.

3. Kotouttamisen toimivuus

Valiokunnan oma asia O 10/2017 vp
Valiokunnan mietintöluonnos Kotouttamisen toimivuus Luonnos 18.1.2019, A 3

Sihteeri esitteli mietintöluonnoksen.

Valiokunta kävi yleiskeskustelun loppuun.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä valiokunta hyväksyi mietintöluonnoksen muutettuna.

Kappaleeseen 3gg lisättiin virke: ”Valiokunta katsoo tarpeelliseksi selvittää, voidaanko ennakkotietomenettelyä kehittää työnantajalle annettavan ennakkopäätöksen suuntaan työllistämisen nopeuttamiseksi.”

Kappaleen 18b ensimmäiseen virkkeeseen lisättiin sana ”kulttuurista”.

Kappaleen 18ba loppu muutettiin seuraavaksi: ”Valiokunta painottaa, että turvapaikanhakijoita tulee myös käytännössä velvoittaa osallistumaan opintotoimintaan. Valiokunta pitääkin tarpeellisena selvittää, miten vastaanottorahaa voidaan kehittää kannustavampaan suuntaan aktiivisuuden ja oppimisen edistämiseksi.”

Kappaleen 18bb loppu muutettiin seuraavaksi: ”Valiokunta katsookin, että tilastointia ja toiminnan seurantaa koskevat puutteet tulee välittömästi korjata. Valiokunta pitää tärkeänä, että vastaanottokeskuksissa päästään yhtenäiseen ja kotoutumista tukevaan toimintakulttuuriin.”

Kappaleen 32 loppu muutettiin seuraavaksi: ”Kotoutumissuunnitelmaan oikeuttavaa enimmäisaikaa voidaan pidentää, jos kotoutumissuunnitelmaa ei ole tilapäisesti voitu toteuttaa kotoutettavan henkilön vamman, sairauden, äitiys-, isyys- tai vanhempainvapaan vuoksi tai muusta näihin verrattavasta syystä, kotoutumissuunnitelmaan oikeuttavaa enimmäisaikaa voidaan pidentää vastaavasti. Valiokunta kiinnittää huomiota siihen, että nykyinen lainsäädäntö mahdollistaa maahanmuuttajan olemisen kotouttamistoimenpiteiden piirissä pääsääntöisesti viisi vuotta oleskeluluvan saamisesta ja yksittäistapauksissa pidempäänkin.”

Kappaleen 34 loppuun lisättiin virke: ”Valiokunta pitää välttämättömänä, että kotoutumisen edistämiseen liittyvä seuranta ja tilastointi on nykyistä paremmin järjestetty.”

Kappaleen 38a alku muutettiin seuraavaksi: ”Suomessa kotouttamistoimenpiteet ovat maahanmuuttajia vähemmän velvoittavia kuin esimerkiksi Tanskassa ja Norjassa. Valiokunta pitää perusteltuna, että myös Suomessa lisätään kotouttamistoimenpiteiden velvoittavuutta.” Kappaleen viimeiseen lauseeseen lisättiin sana ”pääsääntöisesti”.

Kappaleen 42 toiseen virkkeeseen lisättiin sanat: ”suomalaisen kulttuurin ja yhteiskunnan arvot ja toimintatavat”.

Kappaleen 47a loppu muutettiin seuraavaksi: ”Valiokunnan mielestä ei ole perusteltua, että maassa pitkään oleskelleille maahanmuuttajille järjestetään julkisin varoin ylimääräisiä tulkkauspalveluita silloin, kun kielikoulutusta on ollut asianomaisille henkilöille tarjolla. Kotoutumiskoulutuksen kieliopintojen tuottajille maksettujen korvausten tulee olla sidoksissa saavutettuihin oppimistuloksiin.”

Kappaleen 53 loppu muutettiin seuraavaksi: ”Valiokunta pitää kuitenkin perusteltuna, että työharjoittelun luonteiseen toimintaan luodaan nykyistä paremmat pelisäännöt, jotka mahdollistavat myös maahanmuuttajille nykyistä nopeamman pääsyn työmarkkinoille. Tämä vaatii asianmukaisia neuvotteluita työmarkkinajärjestöjen kesken.”

Kappaleen 54 loppu muutettiin seuraavaksi: ”mutta koko maassa kokeilun kautta syntyi vain muutamia työpaikkoja.”

Kappaleen 57 loppu muutettiin seuraavaksi: ”on osaltaan vaikuttanut siihen, että maahanmuuttajataustaisia naisia ei ole onnistuttu tavoittamaan riittävästi kotouttamispalveluiden piiriin.”

Lisättiin kappale 57a: ”Valiokunnan saamien asiantuntijalausuntojen mukaan maahanmuuttajataustaisten naisten heikkoon työllisyyteen vaikuttavat myös lähtömaan kulttuurista johtuvat tekijät, joista johtuen naiset jäävät kotiin hoitamaan lapsia. OECD:n syyskuussa 2018 julkaisemassa raportissa käsiteltiin maahanmuuttoa, kotoutumista ja kotouttamista Suomessa. OECD:n raportin mukaan erityisesti pakolaisina maahan tulleiden naisten vähäiseen työmarkkinoille osallistumiseen vaikuttavat kotihoidontuen käytön mahdollisuus ja muut sosiaalietuudet. Sosiaalietuuksista kokonaisuutena kertyy monissa tapauksissa enemmän käytettävissä olevia tuloja perheelle kuin mitä heikosti kouluttautuneen ja heikosti suomea tai ruotsia osaavan perheen äidin kodin ulkopuolisesta työstä saatava palkkatulo olisi, mistä johtuen naiset eivät hakeudu työmarkkinoille ja hoitavat lapset kotona. OECD:n mukaan Suomen pitää parantaa maahanmuuttajien kotoutumista kotihoidon tukea uudistamalla. Valiokunta pitää perusteltuna, että näitä näkökohtia arvioidaan sosiaaliturvan uudistamisen yhteydessä.”

Kapapleen 58 ensimmäiseen lauseeseen lisättiin sanat: ”kuuluu merkittävässä määrin” ja toiseen lauseeseen sanat ”ja kulttuurin”.

Kappaleeseen 64 lisättiin seuraava: ”Esimerkiksi kansanopistot ovat nopeasti ja joustavasti kyenneet tuottamaan kotouttamispalveluita.”

Kappaleen 65 loppu muutettiin seuraavaksi: ”Valiokunta pitää perusteltuna selvittää maahanmuuttajien vastaanoton ja kotouttamisen alueella toimivien vapaaehtoisjärjestöjen toiminnan kokoamista yhteisen sateenvarjon alle samaan tapaan kuin on tehty kehitysyhteistyössä (kehitysyhteistyötä tekevien järjestöjen kattojärjestö, Kepa).

Kappaleen 67 alku muutettiin seuraavaksi: ”Maahanmuuttajataustaisten henkilöiden heikko työllisyys johtuu useasta eri tekijästä. Valiokunnan mielestä kotouttamispolitiikka ei nykyisellään toimi ja tilanteen korjaamiseksi tarvitaan uusia ratkaisuja.”

Kappaleen 69 loppu muutettiin seuraavaksi: ”Valiokunta katsoo, että kotouttamistoimenpiteiden kestoaika on liian pitkä ja kotoutumisjakso tulee pääsääntöisesti lyhentää yhteen vuoteen. Nykyinen lainsäädäntö mahdollistaa sen, että maahanmuuttaja voi olla kotouttamistoimenpiteiden piirissä pääsääntöisesti viisi vuotta oleskeluluvan saamisesta ja yksittäistapauksissa pidempäänkin.”

Kappaleen 71 loppu muutettiin seuraavaksi: ”Valiokunta painottaa, että erilaisia työelämään läheisesti liittyviä tukitoimenpiteitä ja työkokeiluja on tarpeellista kehittää maahanmuuttajien työllisyyden edistämiseksi. Valiokunta ehdottaakin, että työharjoittelun luonteiseen toimintaan luodaan nykyistä paremmat pelisäännöt, jotka mahdollistavat myös maahanmuuttajille nykyistä nopeamman pääsyn työmarkkinoille. Tämä vaatii asianmukaisia neuvotteluita työmarkkinajärjestöjen kesken.

Lisättiin kappale 71a: ”Suomalaisen yhteiskunnan ja julkisen talouden kestävyyden kannalta on tärkeää, että työllisyysaste nousee merkittävästi. Työvoiman tarjontaa tukeva maahanmuutto tukee työllisyysasteen nousua. Tämän vuoksi on olennaista, että maahanmuuttajat työllistyvät nykyistä paremmin.”

Muutettiin kappaleen 72 loppu seuraavaksi: ”Myös sosiaaliturva tulee mitoittaa työntekoon kannustavaksi. Maahanmuuttajataustaisilla naisilla on suuri riski sosiaaliturvan varaan jäämisestä. Valiokunta pitää tärkeänä, että sosiaaliturvauudistuksen yhteydessä varmistetaan järjestelmän kannustavuus myös maahanmuuttajataustaisten naisten osalta.”

Muutettiin kappaleen 73 ensimmäinen virke seuraavaksi: ”Valiokunta katsoo, että kotouttamisessa tulee ottaa huomioon maahanmuuttajien heterogeenisyys.”

Kappaleen 74 toinen ja kolmas virke muutettiin seuraavaksi: ”Valiokunta katsookin, että tulee selvittää, olisiko kunnilla nykyjärjestelmään verrattuna paremmat edellytykset tulokselliseen kotouttamiseen ja siirtää vastuun kunnille. Kunnilla on jo nykyisinkin paljon vastuita kotouttamisessa, sillä kuntien tehtävänä on kotoutumisen kehittäminen, suunnittelu ja seuranta paikallistasolla.”

Lisättiin kappaleet 75 ja 75a: ”Valiokunta katsoo, että jokaisen turvapaikanhakijan tulee saada riittävät tiedot suomalaisen yhteiskunnan toimintatavoista, kulttuurista, säännöistä ja arvoista jo turvapaikkaprosessin aikana. Tämä tulee toteuttaa vastaanottokeskuksissa järjestettävän vastaanottolain mukaisen opintotoiminnan avulla ja oppimistulos tulee varmistaa kokeella. Valiokunta toteaa, että turvapaikanhakijan oikeuksien ja velvollisuuksien tulee olla tasapainossa siitä alkaen, kun henkilö hakee turvapaikkaa Suomesta.”

”Turvapaikanhakijoille maksetaan hakuprosessin ajan vastaanottorahaa, mutta järjestelmän ei tule kannustaa tukien varassa elämiseen jatkossa. Vastaanottorahaa on mahdollista tietyissä tapauksissa vähentää. Valiokunnan saaman tiedon mukaan vähennyksiä ei juurikaan tehdä. Valiokunta painottaa, että turvapaikanhakijoita tulee myös käytännössä velvoittaa osallistumaan opintotoimintaan. Valiokunta pitääkin tarpeellisena selvittää, miten vastaanottorahaa voidaan kehittää kannustavampaan suuntaan aktiivisuuden ja oppimisen edistämiseksi. Valiokunta toteaa, että opintotoiminnan laatuun ja palveluiden saatavuuteen tulee jatkossa kiinnittää erityistä huomiota. Vastaanottokeskusten opintotoiminnasta ei ole saatavissa tilastotietoja koko maata koskien. Valiokunta katsookin, että tilastointia ja toiminnan seurantaa koskevat puutteet tulee välittömästi korjata. Valiokunta pitää tärkeänä, että vastaanottokeskuksissa päästään yhtenäiseen ja tulevaa kotoutumista tukevaan toimintakulttuuriin.”

Lisättiin kappaleeseen 76 seuraava: ”Kieliopintojen järjestämiseen tarvitaan nykyistä pysyvämpiä ratkaisuja, sillä koulutuksen tuottajien vaihtuessa koulutusta järjestäville tahoille ei kerry riittävää osaamista opetuksen laadun varmistamiseksi.”

Lisättiin kappale 78: ”Kotoutumiskoulutuksen kieliopintojen tuottajille maksettujen korvausten tulee olla sidoksissa saavutettuihin oppimistuloksiin. Valiokunnan mielestä kotoutumiskoulutuksen kieliopintojen tulee suuntautua nykyistä enemmän työelämässä ja eri

ammattialoilla tarvittavan kielitaidon oppimiseen. Oppimistulosten tehostamiseksi kielikoulutuksen tavoitetaso tulee määritellä henkilön koulutustaustan mukaan. ”

Muutettiin kappale 79 seuraavaksi: ”Valiokunta katsoo, että viranomaisten lisäksi myös kolmannella sektorilla eli järjestöillä ja vapaalla sivistystyöllä on tärkeä asema kotouttamisessa. Valiokunta katsoo, että kolmannen sektorin merkitystä kotouttamisessa tulee lisätä. Tämä edellyttää viranomaisten ja kolmannen sektorin välisen työnjaon uudelleen määrittelyä ja uudenlaisen, järjestöjen ja vapaan sivistystyön toimintaan nykyistä enemmän perustuvan toimintakulttuurin aikaan saamista Suomeen. Valiokunta pitää perusteltuna selvittää maahanmuuttajien vastaanoton ja kotouttamisen alueella toimivien vapaaehtoisjärjestöjen toiminnan kokoamista yhteisen sateenvarjon alle samaan tapaan kuin on tehty kehitysyhteistyössä. Valiokunnan mielestä kolmannen sektorin kotouttamistoiminnalle tulee turvata riittävät taloudelliset edellytykset. Vastuun kotoutumisen edistämisestä tulee kuitenkin olla viranomaisilla.”

Kannanottoehdotus 2 muutettiin seuraavaksi: ”*Eduskunta edellyttää, että hallitus uudistaa kotoutumislain kokonaisuudessaan ja tarvittavan muun lainsäädännön selonteon eduskuntakäsittelyn pohjalta.*”

Kannanottokohta 3 muutettiin seuraavaksi: ”*Eduskunta edellyttää, että hallitus huolehtii kotouttamisen merkittävästä nopeuttamisesta siten, että kotoutumisjakso määritellään pääsääntöisesti yhden vuoden pituiseksi. Toimintoja tulee tehostaa nykytilanteeseen verrattuna kaikissa vaiheissa siitä lähtien, kun maahanmuuttaja saapuu Suomeen*.”

Valiokunta päätti yksimielisesti pitää käsittelyä asian ratkaisevana käsittelynä.

Asian käsittely valiokunnassa on päättynyt.

4. Muut asiat

Muita asioita ei ollut.

Merkittiin, että kokous ei enää ollut päätösvaltainen.

5. Seuraava kokous

Ilmoitettiin, että valiokunnan seuraava kokous on 22.1.2019 klo 12.30.

Pöytäkirjan vakuudeksi

Valiokuntaneuvos Nora Grönholm